

**[“SE POATE PUNE ÎNTREBAREA...”]
– de Mihai Eminescu [13
ianuarie 1889]. (Ultimul
articol. Cu mențiunea
“paternitate incertă”)**



Se poate pune întrebarea dacă, în împrejurările actuale și cu grupările existente ale partidelor politice din țară, va fi sau nu cu putință ca guvernul să izbutească pe deplin în realizarea programului său de reforme, dînd țării toate îmbunătățirile pe care timpul și situațiunea poporului o reclamă.

E adevărat că, în anul în care a expirat, țara a trecut prin o

criză politică a cărei însemnătate și ale cărei rezultate probabile nu se pot aprea de pe acum și imediat, dar pe de altă parte nu se poate tăgădui că acea criză stă într-o strînsă legătură cu soarta politică și socială a țării, și din ea trebuie să răsară soluțiunile normale ale problemelor politice pe cari reforma ni le impune.

E deci cestiunea dacă ne aflăm în adevăr în preziua unor evenimente care să decidă în mod hotărîtor pozițiunea țării ca stat civilizată și constituțional, întemeiat pe cerințele dreptului modern și ale exigențelor prezentului, dacă avem încă puterea de-a întări și îmbunătăți situațiunea dinlăuntru prin reforme înțelepte și măsuri corespunzătoare cu ele, dacă avem voința de a continua, în interesul bine înțeles al țării, programul politic inaugurat în martie anul trecut, sau dacă din nou tendințele adverse ale grupurilor politice cu aspirațiuni învechite și egoismul glacial al ambițioșilor politici vor ridica piedici în calea dezvoltării naționale.

Prezumțiunea care admite posibilitatea introducerii reformelor presupune, însă, ca condiție neapărată, ca din lupta parlamentară ce se va încinge între grupurile politice actuale, guvernul din martie să iasă nu numai în formă, ci și în esență, în ce privește spiritul politicii sale, c-o victorie deplină asupra adversarilor; iar prezumțiunea a doua, adică crearea de piedice în contra realizării programului de reforme, s-ar ivi desigur în cazul cînd unele din elementele politice, cari participă la putere, n-ar vedea în sacrificiele pe cari guvernul din martie le-au făcut, pentru a ajunge la o înțelegere, decît un semn de slăbiciune sau de înclinare de a renunța la realizarea programei, atît în ce privește forma cît și spiritul ei.

Rezervele pe cari guvernul din martie le-a stabilit, pentru ca o înțelegere să fie cu putință, au fost, în privire formală întîi, că nu se renunță la nici unul din membrii cabinetului cari ar fi colaborat la proiectele de reformă, iar în privire materială, declarațiunea, asemenea francă, că nu se renunță la

nici unul din proiectele de reformă. Pe baza acestei convențiuni s-au format, deci, pîn-acum, majoritatea parlamentară și tot pe această temelie ar fi de dorit ca să rămîie și în viitor.

Zicem că aceasta e de dorit, dar vine întrebarea: oare această majoritate va persista să existe și atunci cînd i s-ar zice că cabinetul are o altă misiune, mai generoasă, decît aceea de-a servi de unealtă în desfășurarea egoistă și unilaterală a manoperelor de partid și de-a păstra intrigilor politice caracterul veninos și vindicativ care îl au azi? Această întrebare e întemeiată și ar fi o credulitate prea mare și un optimism exagerat dacă am admite că guvernul nu va fi nicicînd pus în necesitatea de a-și arată nemulțumirea față cu mașinațiunile unor prețiși amici politici.

Dintre proiectele propuse, se înțelege că primează cele privitoare la cestiunea agrară și că merită preferență și întîietate în șirul discuțiunilor parlamentare. Dar o cestiune de o importanță, de nu egală cel puțin coordonată celei de mai sus, este a reformei organizației judecătorești prin admiterea, măcar parțială, a inamovibilității. În această privința însă, s-a întîmplat ceea ce Victor Hugo propunea pentru aducerea în lume a păcii universale. Amic al păcii și amic al celor ce propagă formarea unei legi universale pentru a eterniza pacea, el zice: doresc pacea universală care să-mpace toate interesele. Cam astfel, înainte de a se fi votat legea inamovibilității, s-au întîmplat remanieri în personalul magistraturii, cari seamănă cu mijlocul propus de Victor Hugo pentru întemeierea păcii universale. Dar să sperăm că, pe viitor cel puțin și sub domnia unei noi legi, va înceta obiceiul de-a numi sau demite magistrați numai pe motivul strîmt că ar fi avut alte convincțiuni politice, căci toate considerațiunile de partid și personale ar trebui cu desăvîrșire înlăturate cînd e vorba de numiri în magistratură, unde numai interesul unei dreptăți impersonale caută să decidă.

În discordanță cu misiunea ce-a fost încredințată cabinetului, care a fost o misiune de împăcare, vedem răsărind din nou, pe orizon, pericolul unor procese de răzbunare politică, ca cel privitor la dezordinile comise la unele redacțiuni și, în sfârșit, ca procesul pe care unele elemente voiesc să-l facă fostului cabinet Brătianu.

E evident că asemenea lucruri sînt cu totul contrarie rolului de împăcare cu care coroana însărcinase cabinetul și că toate acestea nu pot decît să alimenteze și mai mult urele și răzbunările politice, căci, în privința acestui rol, d. ministru de externe s-a exprimat încă din martie, în numele noului cabinet: „Garanție de impunitate pentru guvernul trecut? Noi, în această privință – și această declarațiune o fac în numele întregului guvern – credem și nu ne vom depărta niciodată de această credință, că în politică greșalele se îndreptează, dar nu se răzbună. Dacă dv. credeți ca în țară această, la fiecare răsturnare de guvern, să se ajungă la răzbunare și pedeapsă, dacă credeți ca pentru fiecare greșală politică să fie, în afară de răspunderea morală, în afară de pierderea puterii, și o răspundere care atrage după sine pedeapsa, dacă dv. voiți să aruncați țara într-o confuzie și convulsiune nepomenite, declar că nu noi ne vom preta la un asemenea joc”.

Toate aceste împrejurări, izolate una de alta, par a nu avea însemnătate; însă, luate la un loc, ele întăresc presupunerea că se pregătesc diferite expediente, îndreptate contra cabinetului și, în adevăr, înțelegerea stabilită cu atîta greutate ar fi pusă în cestiune și s-ar decide definitiv întrebarea dacă țara mai e în stare ca, sub conducerea unor oameni încercați și dezinteresați, să se dezvolte înainte, sau dacă, în locul erei nouă de reforme administrative, sociale și financiare, o să revie timpul de neomenoasă exploatare și de vînătoare de funcțiuni pe care l-am avut de curînd. Mult n-ar dura o asemenea reacțiune, dar în orice caz, în timpuri în care țara are nevoie de o conducere serioasă pentru garantarea

siguranței sale, o asemenea reacțiune ar fi o nenorocire.

România liberă, 13 ianuarie 1889 (reprodus în *La liberté roumaine*, III, nr. 10, 14/26 ianuarie 1889).

Mentiunea editorilor "Operele": "Cu paternitate incerta"

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Mihai-Eminescu.Ro